

Til beslutningsforslag nr. B 50. Betænkning afgivet af Udvalget for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri den 26. februar 2003

Betænkning

over

Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af den internationale traktat om plantegenetiske ressourcer for fødevarer og jordbrug

[af fødevareministeren (Mariann Fischer Boel)]

1. Udvalgsarbejdet

Beslutningsforslaget blev fremsat den 11. december 2002 og var til 1. behandling den 14. januar 2003. Beslutningsforslaget blev efter 1. behandling henvist til behandling i Udvalget for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Møder

Udvalget har behandlet beslutningsforslaget i 5 møder.

Høring

Et udkast til beslutningsforslaget har inden fremsættelsen været sendt i høring, og fødevareministeren sendte den 11. november 2002 dette udkast til udvalget, jf. alm. del – bilag 168. Den 6. december 2002 sendte fødevareministeren de indkomne høringssvar samt et notat herom til udvalget.

Spørgsmål

Udvalget har stillet 5 spørgsmål til fødevareministeren til skriftlig besvarelse, som denne har besvaret.

Et af udvalgets spørgsmål og fødevareministerens svar herpå er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

2. Indstillinger

Udvalget indstiller beslutningsforslaget til *vedtagelse uændret*.

Tjóðveldisflokkurinn, Siumut og Inuit Ataqatigiit var på tidspunktet for betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i betænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i betænkningen.

Jens Kirk (V) nfm. Jens Christian Larsen (V) Inger Støjberg (V) Henrik Vestergaard (V)

Christian H. Hansen (DF) fmd. Jørn Dohrmann (DF) Else Theill Sørensen (KF)

Carina Christensen (KF) Mogens Nørgård Pedersen (KRF) Erik Mortensen (S)

Henrik Dam Kristensen (S) Nicolai Wammen (S) Ole Vagn Christensen (S) Ritt Bjerregaard (S)

Kristen Touborg (SF) Martin Lidegaard (RV) Keld Albrechtsen (EL)

Tjóðveldisflokkurin, Siumut og Inuit Ataqatigiit havde ikke medlemmer i udvalget.

Folketingets sammensætning

Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	55*	Enhedslisten (EL)	4
Socialdemokratiet (S)	52	Kristeligt Folkeparti (KRF)	4
Dansk Folkeparti (DF)	22	Tjóðveldisflokkurin (TF)	1
Det Konservative Folkeparti (KF)	16	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	12	Siumut (SIU)	1
Det Radikale Venstre (RV)	9	Uden for folketingsgrupperne (UFG)	2

* Heraf 1 medlem valgt på Færøerne

Bilag 1**Oversigt over bilag vedrørende B 50**

Bilagsnr.	Titel
1	Høringssvar og høringsnotat, fra fødevareministeren
2	Spm. 1 om, hvordan ministeren vil sørge for, at landmænd i de respektive lande får betaling, til fødevareministeren Spm. 2 om betydning for landmændenes rettigheder til at dyrke egen udsæd, til fødevareministeren Spm. 3 om tiltrædelsen vil betyde, at regeringen vil sætte midler af til bevarelse af gode afgrødesorter, til fødevareministeren
3	Tidsplan for udvalgets behandling af beslutningsforslaget
4	Spm. 4 om, at ministeren bedes indhente høringssvar fra Etisk Råd, til fødevareministeren
5	Spm. 5 om, at der i forslaget ikke bliver lagt hindringer i vejen for en forædlingsindsats for at sikre miljøvenlige plantesorter i fødevareproduktionen, til fødevareministeren
6	Svar på spm. 1 om, hvordan ministeren vil sørge for, at landmænd i de respektive lande får betaling, fra fødevareministeren Svar på spm. 2 om betydning for landmændenes rettigheder til at dyrke egen udsæd, fra fødevareministeren Svar på spm. 3 om tiltrædelsen vil betyde, at regeringen vil sætte midler af til bevarelse af gode afgrødesorter, fra fødevareministeren
7	Svar på spm. 5 om, at der i forslaget ikke bliver lagt hindringer i vejen for en forædlingsindsats for at sikre miljøvenlige plantesorter i fødevareproduktionen, fra fødevareministeren
8	Svar på spm. 4 om, at ministeren bedes indhente høringssvar fra Etisk Råd, fra fødevareministeren
9	1. udkast til betænkning
10	2. udkast til betænkning

Et af udvalgets spørgsmål til fødevarerministeren og dennes svar herpå

Spørgsmål 4 og fødevarerministerens svar herpå er optrykt efter ønske fra KRF.

Spørgsmål 4:

Ministeren bedes indhente høringssvar på forslaget fra Etisk Råd.

Svar:

Vedlagt fremsendes svar af 4. februar 2003 fra Det Ethiske Råd.

Vedr: Forslag til folketingsbeslutning (B 50) om Danmarks ratifikation af den internationale traktat om plantegenetiske ressourcer for fødevarer og jordbrug.

Indledning

Det Ethiske Råd er af Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri blevet anmodet om en udtalelse om beslutningsforslaget. I brevet af 17. januar 2003 henviser ministeriet til, at Folketingets Udvalg for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har anmodet Fødevarerministeren om at indhente et høringssvar fra Etisk Råd.

Den internationale traktat om plantegenetiske ressourcer for fødevarer og landbrug

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at traktaten er en revision af FAO's overenskomst om plantegenetiske ressourcer. Den blev vedtaget den 3. november 2001. EU, Danmark og EUs øvrige medlemmer underskrev traktaten den 6. juni 2002.

Ved ratifikationen (implementeringen i dansk lov) påtager Danmark sig en folkeretlig forpligtelse til at opfylde traktatens bestemmelser. Traktaten indeholder alene rammebestemmelser. Udmøntningen af bestemmelserne vil blive fastlagt af traktatens styrende organ (Governing Body), efter traktaten er trådt i kraft.

Det er traktatens Governing Body, som skal arbejde for traktatens fulde implementering. Det styrende organ skal træffe afgørelser ved konsensus.

Når traktaten er trådt i kraft, vil det styrende organ kunne træffe beslutninger, som muligvis kan få lovgivningsmæssige konsekvenser for Danmark.

Traktatens formål er at få bevaret de plantegenetiske ressourcer, der anvendes eller vil kunne anvendes til fødevarer og jordbrug. Formålet er desuden at gøre disse plantegenetiske ressourcer tilgængelige for alle de lande, der tilslutter sig traktaten, igennem et multilateralt system.

Traktaten indeholder endvidere en anerkendelse af begrebet »Farmers' Rights« (jordbrugernes rettigheder). Begrebet omfatter en anerkendelse af landmænds historiske bidrag i forbindelse med udvikling og bevaring af plantegenetiske ressourcer, herunder at landmændenes bidrag også gøres gældende ved deling af de nyttevirkninger, som måtte opstå ved videreforædling.

Traktaten indeholder en tilskyndelse til at gennemføre den globale handlingsplan for bevaring og bæredygtig udnyttelse af plantegenetiske ressourcer (Global Plan of Action for the Conservation and Sustainable Utilization of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture).

Traktaten indeholder endelig bestemmelser om kapacitetsopbygning for at sikre, at blandt andet udviklingslande kan få styrket kapaciteten til bevarelse af plantegenetiske ressourcer. Det styrende organ skal indføre et system om hurtig varsling for at beskytte plantegenetiske ressourcer i tilfælde af fare.

Generelle bemærkninger

Det Ethiske Råd har i den anledning følgende generelle bemærkninger:

Rådet mener, at traktaten er et vigtigt led i bestræbelserne på at sikre vigtige etiske principper på plante- og fødevarerområdet. Bevarelse af plantegenetiske ressourcer for fødevarer og landbrug er vigtig for at sikre bæredygtighed og for at sikre os imod, at der - for eksempel i forbindelse med planteforædling - enten via almindelig forædlingsarbejde eller i forbindelse med

genetisk modifikation af plantemateriale, sker irreversible (uigenkaldelige) ændringer, så vigtige naturressourcer går tabt.

De nye bioteknologier rejser nye muligheder, men også mange etiske problemstillinger. I et demokratisk samfund er det vigtigt, at der sikres en grundig og reflekteret behandling af de etiske problemstillinger, de nye teknologier rejser, og at det sikres, at regering, folketing og borgere får en mulighed for at få indsigt i og indgå i en kvalificeret dialog om disse emner.

Spørgsmålet om bevarelse af plantegenetiske ressourcer for fødevarer og jordbrug må derfor også ses i lyset af anvendelsen af bioteknologi inden for plante- og fødevarerområdet. Det er derfor vigtigt at styrke og kvalificere den debat, der er nødvendig for at skabe grundlaget for de samfundsmæssige beslutninger om bioteknologi og bioetik – såvel internationale som nationale.

Igennem de seneste 10 – 15 år har der inden for den humane biomedicin udkrystalliseret sig nogle etiske principper, som den lægelige behandling af mennesker kan tage udgangspunkt i. Endvidere har man i Danmark også udviklet etiske principper i forhold til behandling af dyr. På plante- og fødevarerområdet har det været vanskeligere at udforme etiske principper, idet de »klassiske« begreber fra humanområdet om værdighed, integritet og selvbestemmelse ikke her har helt samme betydning. Der er – blandt andet via EUs regler om markedsføring af genmodificerede planter og genetisk modificerede organismer – taget initiativ til at inddrage etiske principper knyttet til medbestemmelse og åbenhed, men samtidig har »kvantespringet« fra en videnskabelig risikovurdering til en etisk vurdering endnu ikke været foretaget på plante- og fødevarerområdet.

Plante- og fødevarerområdet og miljøområdet kalder på beskyttelse af vigtige principper, såsom bæredygtigheds- og sårbarhedsprincippet. Det ses derfor at være af voksende betydning, at der gives offentligheden øget mulighed for indsigt og indflydelse, og at det sikres, at dialog og tværfaglighed i forbindelse med drøftelsen af det etiske spørgsmål, der opstår i krydsfeltet mellem menneskelig sundhed, dyrevelfærd, og plante- og fødevarersikkerhed, fremmes.

Der er derfor i de nærmeste år behov for:

– udkrystallisering og beskrivelse af etiske principper på plante- og fødevarerområdet

- inddragelse af tværfaglige etiske vurderinger på dette område, som omfatter hensyn fra både humanetik, dyreetik og plante-fødevareretik
- konkret rådgivning til internationale fora, regering og folketing
- yderligere dialog og debat med henblik på at sikre en tværfaglig indfaldsvinkel, som inddrager hensyn fra både humanetik, dyreetik og plante-fødevareretik.

Det Ethiske Råd ønsker derfor at bemærke, at det ikke er nok – som anført i en af betragtningerne i traktatens præambel – at være bevidst om at »spørgsmålene om forvaltning af plantegenetiske ressourcer for fødevarer og jordbrug ligger i krydsfeltet mellem landbrug, miljø og handel....« Spørgsmålet om forvaltning af plantegenetiske ressourcer ligger tillige i krydsfeltet mellem menneskelig sundhed, dyresundhed og fødevarersikkerhed.

Bemærkninger til implementeringen af traktaten

Da der er tale om en ratifikation af en traktat, der er færdigforhandlet og underskrevet, vil de følgende bemærkninger være rettet mod implementeringen af traktaten.

Artikel 5.2.: Trusler mod plantegenetiske ressourcer

»De kontraherende parter træffer i påkommende tilfælde foranstaltninger til at begrænse eller om muligt fjerne trusler mod plantegenetiske ressourcer for fødevarer og jordbrug.«

Rådet ønsker i den forbindelse at henlede opmærksomheden på, at denne artikel stiller krav til det styrende organ om et udbredt samarbejde med internationale organisationer som WTO og EU med henblik på at koordinere indsatsen for at sikre, at anvendelsen af GMO i jordbrug og fødevarerfremstilling ikke vil betyde varig og irreversibel ændring af oprindeligt plantegenetisk materiale.

Artikel 9.2. c: Jordbrugernes rettigheder

Denne artikel giver jordbrugerne ret til (så vidt den nationale lovgivning tillader det) at deltage i beslutningerne på nationalt plan om spørgsmål vedrørende bevaring og bæredygtig udnyttelse af plantegenetiske ressourcer for fødevarer og jordbrug.

Rådet mener, at der også bør sikres forbrugerindflydelse og en åben offentlig debat i spørgs-

mål vedrørende bevaring og bæredygtig udnyttelse af plantegenetiske ressourcer.

Artikel 18: Finansielle ressourcer

Det fremgår, at traktatens parter forpligter sig til at iværksætte en finansieringsstrategi med henblik på gennemførelsen af traktaten.

Det er i bemærkningerne til forslaget anført, at »Forslaget skønnes ikke direkte at have økonomiske konsekvenser for staten. Når traktaten er trådt i kraft, vil det styrende organ kunne træffe beslutninger, som muligvis vil kunne få statsfinansielle konsekvenser. Eventuelle statsfinansierede konsekvenser, som måtte opstå på et senere tidspunkt vurderes at være begrænsede og vurderes at kunne afholdes inden for Fødevarerministeriets ramme.«

Rådet opfordrer til, at eventuelle beslutninger i det styrende organ, som kræver afsættelse af økonomiske midler, må blive vurderet i lyset af vigtigheden af gennemførelse af beslutningerne ud fra en overordnet vurdering af nødvendigheden for at gennemføre traktatens målsætning og ikke kun på baggrund af en ressourcemæssig økonomisk vurdering ud fra belastningen af Fødevarerministeriets finanslovsbevilling.

Artikel 19: Det styrende organ (Governing Body)

Det fremgår af artikel 19, at det styrende organ sammensættes af alle de kontraherende parter,

og at alle beslutninger træffes ved konsensus af de kontraherende parter, med mindre der ved konsensus træffes en beslutningsprocedure for visse foranstaltninger.

Hver af de kontraherende parter har en stemme i organet og kan være repræsenteret af én delegeret. Endvidere kan suppleanter, eksperter og rådgivere deltage i organets forhandlinger, men har ikke nogen stemmeret.

Rådet mener, der fra dansk side bør arbejdes for, at også repræsentanter for forbrugerorganisationer, lægfolk og etiske eksperter får mulighed for få observatørstatus i det styrende organ. Endvidere opfordrer rådet til, at det i forbindelse med den danske repræsentation i det styrende organ sikres, at danske forbrugerorganisationer, etikere og lægmandsrepræsentanter får mulighed for at udtale sig om det løbende arbejde i organet.

I den forbindelse skal det endelig bemærkes, at det anføres i traktatens artikel 19.11, at det styrende organ vælger formand og næstformand ...»i henhold til sin forretningsorden«.

Der ses ikke i traktaten at være fastsat yderligere betingelser for det styrende organs forretningsorden. Rådet opfordrer til, at der fra dansk side i forbindelse med udarbejdelsen af forretningsordenen arbejdes for, at det via forretningsordenen sikres, at forbrugerhensyn, etiske hensyn og lignende tilgodeses i det styrende organs arbejde. Endvidere bør der fra dansk side arbejdes for, at der sikres åbenhed og gennemsigtighed i forbindelse med organets arbejde.